

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економіки та безпеки підприємства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,
проф. Гаврилюк С.В.

_____ 20__ р.

Методологія наукових досліджень

Робоча програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки магістра
спеціальності 8.18010012 – “Управління інноваційною діяльністю”
(за видами економічної діяльності)

Луцьк – 2014

Робоча програма навчальної дисципліни “ Методологія наукових досліджень ”
для студентів спеціальності 8.18010012 – “ Управління інноваційною діяльністю ”
(за видами економічної діяльності).
“ ” _____ . 2014 р. – 17 с.

Розробник: Колосок А. М., доцент кафедри економіки та безпеки підприємства

Рецензент: Шостак Л. В., к.е.н., доцент кафедри економіки і безпеки підприємства

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економіки і підприємництва та інноваційної діяльності

протокол № 1 від 26.08.2014 р.

Завідувач кафедри: _____ (Ліпич Л. Г.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № 2 від 8 жовтня 2014 р.

Голова науково-методичної комісії інституту _____ (Бегун С. І.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № _____ від _____ .2014 р.

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни “Методологія наукових досліджень” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 8.18010012 - “Управління інноваційною діяльністю”(за видами економічної діяльності).

Предметом дисципліни є сутність і структура методології, особливості її застосування в гуманітарних, зокрема в економічних науках, при визначенні її парадигмальних основ, типологізації економічних систем, аналізі трансформаційних процесів на світовому та національному рівнях, при визначенні закономірностей розвитку світового господарства та міжнародних Інтеграційних процесів.

Міждисциплінарні зв'язки: “Філософія”, “Педагогіка”, “Менеджмент”, “Економічна теорія”, “Маркетинг”.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Теоретико - методичні засади наукових досліджень.
2. Організаційні засади наукового дослідження.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 2	1801 – Специфічні категорії	нормативна
Модулів 2	8.18010012– “Управління інноваційною діяльністю”	Рік підготовки 1
Змістових модулів 2		Семестр 10
ІНДЗ: є		Лекції 10 год.
Загальна кількість годин 72		Практичні (семінари) 8 год.
Тижневих годин		Лабораторні ___ год.
аудиторних 2	Магістр	Самостійна робота 30 год.
самостійної роботи 3		Індивідуальна робота 24 год.
індивідуальної роботи 2		Форма контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “*Методологія наукових досліджень*” є ознайомлення студентів з сучасними методологічними концепціями, з основами методології наукового пізнання та з методикою наукових досліджень; формування цілісного уявлення про науково-дослідницький процес; освоєння навиків формування і використання усвідомленої методологічної позиції наукового дослідження; вдосконалення вмінь у пошуку, доборі й опрацюванні наукової інформації, у точному формулюванні мети, задач і висновків дослідження.

Основними завданнями дисципліни “*Методологія наукових досліджень*” є: вивчення теорії та методологічних засад наукових досліджень; формування у студентів практичних навичок і вмінь щодо дослідницького процесу; формування професійних здібностей, спрямованих на вирішення наукових проблем.

Після опанування дисципліни студент повинен:

знати:

- цілі та завдання наукових досліджень;
- методологію проведення наукових досліджень;
- значення методологічної підготовки для професійної діяльності вченого;
- характеристики основних методів наукового пізнання;
- наукову термінологію й вміти її вірно використовувати;
- особливості проектування та організації експериментів;
- класифікацію та особливості застосування економіко-статистичних методів обробки результатів дослідження;
- правила оформлення результатів НДР.

вміти:

- працювати з дисциплінарним масивом публікацій;
- вести пошук, накопичення та обробку наукової інформації;
- планувати та організовувати наукові дослідження;
- працювати з джерелами інформації;
- застосовувати економіко-статистичні методи в НДР;

- провадити аналіз теоретико-експериментальних даних;
- формулювати висновки та пропозиції.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико - методичні засади наукових досліджень

Тема 1. Поняття та визначення наукового дослідження

Вимоги до наукового дослідження. Види наукових досліджень: експериментальні, теоретичні, історіографічні, порівняльно-аналітичні. Поняття метод, методологія, гіпотеза, концепція, парадигма, прийом в науковому дослідженні. Типологія методів дослідження (емпіричні, теоретичні). Класифікація наукових досліджень (за цільовим призначенням, за методом дослідження, за ступенем важливості для народного господарства, за ступенем важливості для народного господарства, за стадією дослідження, за видами зв'язку із суспільним виробництвом, залежно від джерел фінансування, за тривалістю розроблення, за місцем проведення).

Тема 2. Емпіричні методи наукового дослідження

Спостереження (активне, пасивне). Експеримент (природній, штучний). Експериментальні дослідження (лабораторні, виробничі, анкетування). Методологія експерименту. Основні етапи експерименту: розробку плану-програми експерименту; оцінка засобів оброблення інформації і вибір для проведення експерименту; проведення експерименту; оброблення й аналіз експериментальних даних. Математичне моделювання експерименту.

Тема 3 Теоретичні методи наукового дослідження

Творчість, удосконалення, оригінальність, наукове передбачення, гіпотеза. Закони діалектики й природознавства. Методи дослідження: дедукція, індукція, аналіз, синтез, абстрагування, формалізація, логічний, гіпотетичний, історичний, аксіоматичний, моделювання, системний аналіз. Модель досліджуваного об'єкта:

фізична, математична, натурна. Основні етапи теоретичних досліджень: вивчення фізичної або економічної сутності процесу, явища; формулювання гіпотези дослідження, вибір, обґрунтування й розроблення фізичної або економічної моделі; математизація моделі; аналіз теоретичних рішень, формулювання висновків.

Змістовий модуль 2. Організаційні засади наукового дослідження

Лекція 4. Інформаційна база економічних досліджень

Поняття “інформаційний пошук” та його етапи. Джерела пошуку інформації, їх класифікація. Інформатизація і проблема створення єдиного комунікативного простору. Пошук наукової інформації. Проблема інтерпретації даних. Джерела вторинної наукової інформації. Методи опрацювання інформації.

Тема 5. Система організації і технологія наукових досліджень

Наука як соціальний інститут. Забезпечення умов для наукової діяльності. Система підготовки й атестації наукових кадрів. Система вищої освіти. Аспірантура. Докторантура. Науковий ступінь і нормативні вимоги до вченого. Система вчених рад. Вища атестаційна комісія: основні функції. Вчені звання та порядок їх отримання: доцент, професор.

Тема 6. Підготовка, оформлення та захист наукових робіт

Вибір і затвердження теми дослідження. План роботи. Наукова публікація як представлення результатів наукового дослідження. Монографія, стаття, тези. Вимоги до наукових публікацій. Техніка написання тексту. Методика підготовки й оформлення публікацій. Бакалаврська, дипломна, магістерська роботи, кандидатська дисертація, докторська дисертація. Загальна схема підготовки дисертаційного дослідження. Вимоги до змісту та до оформлення. Порядок захисту.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд.	Сам роб.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
<i>Теоретико - методичні засади наукових досліджень</i>						
Тема 1 Поняття та визначення наукового дослідження	16	2	2		4	4
Тема 2. Емпіричні методи наукового дослідження	15	1	1		4	4
Тема 3 Теоретичні методи наукового дослідження	15	1	1		4	6
Разом за змістовим модулем 1	46	4	4		12	12
Змістовий модуль 2.						
<i>Організаційні засади наукового дослідження</i>						
Тема 4. Інформаційна база економічних досліджень	18	2	2		4	6
Тема 5. Система організації і технологія наукових досліджень	16	2	1		4	6
Тема 6. Підготовка, оформлення та захист наукових робіт	10	2	1		2	6
Разом за змістовим модулем 2	44	6	4		12	18
Усього годин	72	10	8		24	30

5. Теми практичних (семінарських) занять

Таблиця 3

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	3
1	Загальна методика наукової роботи та економічних досліджень 1. Виникнення та еволюція науки. 2. Наукова діяльність та економічні дослідження. 3. Види наукової діяльності. 4. Основні періоди розвитку науки.	2
2	Загальна методика наукової роботи та економічних досліджень 1. Види наукового дослідження. 2. Ознаки наукового дослідження. 3. Фундаментальні наукові дослідження. 4. Прикладні наукові дослідження.	2
3	Базова модель процесу економічних досліджень 1. Актуалізація проблеми й формулювання теми наукового дослідження. 2. Вихідні ідеї та робочі гіпотези. 3. Експериментальна база дослідження. 4. Обробка емпіричних даних. 5. Створення концепції. 6. Презентація результатів дослідження: актуальність, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження.	2
4	Підготовка, оформлення, друк та захист кваліфікаційних робіт 1. Фахова наукова стаття. 2. Міжнародні індекси цитування. 3. Бакалаврська, дипломна, магістерська роботи. 4. Кандидатська дисертація. 5. Докторська дисертація.	2
	Разом	8

6. Самостійна робота

Таблиця 4

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	
1	Національна система науково-технічної інформації	4
2	Методологія міжнародних інтеграційних процесів	5
3	Циклічність системного розвитку	5
4	Синергетика в економіці	5
5	Суперечності економічної теорії	5
	Разом	24

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота має за мету поглибити знання з дисципліни “Методологія наукових досліджень”. Вона складається з двох частин та передбачає обов’язкову презентацію її результатів. Перша частина індивідуального завдання – теоретична – ґрунтується на написанні реферату за однією з наведених нижче тем; друга частина – практична – самостійне наукове дослідження обраного об’єкта.

Теми рефератів

1. Пріоритетні напрями розвитку науки в Україні.
2. Оформлення наукових праць.
3. Поняття про науку, її сутність, цілі та функції.
4. Структура наукових праць.
5. Етапи становлення і розвитку науки.
6. Поняття наукового методу та його основні риси.
7. Структурні елементи науки.
8. Система методів дослідження.
9. Організаційна структура науки.
10. Методи економічного дослідження.
11. Мета та завдання курсу "Методологія наукових досліджень".
12. Поняття, види та етапи конкретно-економічного дослідження.
13. Система підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів

14. Поняття, функції та структура програми соціально-економічного дослідження.
15. Науково-дослідна робота студентів.
16. Основні етапи проведення наукових досліджень.
17. Наука як система знань.
18. Вибір напрямку наукового дослідження.
19. Основні види та ознаки наукового дослідження.
20. Методи пошуку і збору наукової інформації.
21. Соціологічні методи досліджень.
22. Оформлення звітів про результати НДР.
23. Кількісні методи досліджень.
24. Економічна інформація в документах.
25. Якісні методи досліджень.
26. Класифікація літературних джерел.
27. Планування експериментів.
28. Керівництво, планування та облік НДР.
29. Обробка результатів досліджень.
30. Види, джерела інформації та режим доступу до неї.
31. Інтерпретація результатів досліджень.
32. Методологія написання наукових праць.
33. Економіко-математичні методи обробки результатів досліджень.
34. Оформлення наукових праць.
35. Статистичні методи обробки результатів досліджень.
36. Рациональна організація праці в процесі наукового дослідження.
37. Робота із літературними джерелами.
38. Структура наукових праць.
39. Національна система науково-технічної інформації.
40. Економічна ефективність наукових досліджень.

8. Методи та засоби навчання

У початковому процесі застосовують: лекції, в тому числі з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН; бесіди і пояснення; практичні заняття; самостійна та індивідуальна робота студентів; виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, який складають студенти в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом.

Перелік питань до заліку

1. Виникнення та еволюція науки.
2. Наукова діяльність та її види.
3. Основні періоди розвитку науки.
4. Види та ознаки наукового дослідження.
5. Фундаментальні наукові дослідження.
6. Прикладні наукові дослідження.
7. Основні поняття: метод, методика, засіб, алгоритм дій.
8. Об'єктивна основа застосовності методів.
9. Історія методології, методологічний аспект наукового пізнання.
10. Роль і функції методології в сучасній науці.
11. Методи емпіричного пізнання.
12. Форми теоретичного пізнання та їх методологічна роль.
13. Методи теоретичного пізнання.
14. Загальнонаукові методологічні принципи.
15. Методологічні традиції і теорії.
16. Методологічний анархізм як проблема.
17. Методологічне забезпечення міждисциплінарних досліджень.
18. Наука як соціальний інститут.
19. Забезпечення умов для наукової діяльності.
20. Система підготовки й атестації наукових кадрів.

21. Система вищої освіти.
22. Аспірантура.
23. Докторантура.
24. Науковий ступінь і нормативні вимоги до вченого.
25. Система вчених рад.
26. Вища атестаційна комісія: основні функції.
27. Актуалізація проблеми й формулювання теми наукового дослідження.
28. Вихідні ідеї та робочі гіпотези.
29. Експериментальна база та обробка емпіричних даних.
30. Створення концепції.
31. Презентація результатів дослідження: актуальність, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження.
32. Сукупність наукового знання: збереження, обробка, використання.
33. Система наукової комунікації.
34. Інформатизація і проблема створення єдиного комунікативного простору.
35. Пошук наукової інформації.
36. Проблема інтерпретації даних.
37. Методи пошуку і збору наукової інформації.
38. Джерела вторинної наукової інформації.
39. Методи опрацювання інформації.
40. Бакалаврська робота.
41. Дипломна робота.
42. Магістерська робота.
43. Кандидатська дисертація.
44. Докторська дисертація.
45. Загальна схема підготовки дисертаційного дослідження.
46. Вибір і затвердження теми.
47. План роботи.
48. Вимоги до змісту та до оформлення.
49. Робота із літературними джерелами.

50. Структура наукових праць.
51. Наукова публікація як представлення результатів наукового дослідження.
52. Вимоги до наукових публікацій.
53. Методика підготовки й оформлення публікацій.
54. Техніка написання тексту.
55. Поняття наукової та методологічної культури.
56. Сучасні умови формування наукової культури.
57. Проблема підвищення ефективності наукової діяльності та різноманіття підходів до її розв'язання.
58. Взаємозв'язок усної і письмової наукової мови.
59. Наукова публікація: поняття, функції, види.
60. Роль малих жанрів наукової мови. Анотація.
61. Тези наукової доповіді. Реферат. Рецензія.
62. Наукова стаття. Її структурні елементи.
63. Наукова монографія.
64. Завдання магістерської роботи (дисертації).
65. Структура магістерської роботи.
66. Процедура підготовки і захисту магістерської роботи (дисертації).
67. Типові помилки у написанні та оформленні магістерської роботи.
68. Вибір та затвердження теми дослідження.
69. Підготовка до написання дисертації та накопичення наукової інформації.
70. Види дисертацій.
71. Вимоги до змісту і структури дисертації.
72. Апробація результатів дослідження.
73. Оформлення дисертаційної роботи.
74. Вимоги до автореферату дисертації.
75. Порядок захисту дисертації.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Методи та засоби діагностики успішності навчання: завдання для практичних занять, тестові завдання, практичні задачі, індивідуальне науково-дослідне завдання, завдання для самостійної роботи, екзамен.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумкову оцінку (за 100-бальною шкалою) студент може набрати двома способами: 1) з урахуванням балів, набраних за результатами модульних контрольних робіт, без складання заліку; 2) без врахування балів за модульні контрольні роботи, але із складанням заліку. В першому випадку підсумкова семестрова оцінка визначається як сума трьох складових:

- сумарної кількості балів за поточне опитування з відповідних тем (30 балів);
- оцінки за індивідуальне науково-дослідне завдання (10 балів);
- сумарної кількості балів за модульні контрольні роботи (60 балів).

У другому випадку (якщо студент протягом семестру не набрав 60 балів або хоче підвищити свій рейтинг – бали за модульні контрольні роботи не враховуються, семестрова оцінка визначається як сума трьох складових:

- сумарної кількості балів та поточне опитування з відповідних тем (30 балів);
- оцінки за індивідуальне науково-дослідне завдання (10 балів);
- оцінки за залік (максимум 60 балів, з них 20 балів за кожне з двох теоретичних питань та 20 балів за виконання тестових завдань).

Таблиця 5

Поточний контроль (max = 40 балів)						Підсумковий контроль (max = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1						Модуль 2		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			ІНДЗ	МКР1	МКР2
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82 – 89	B	
75 – 81	C	
67 – 74	D	
60 – 66	E	
1 – 59	Fx	Незараховано

12. Список джерел

1. Абрамов В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень: [навч.–метод. посіб. для самот. вивч. дисц.] / В. І.Абрамов, В. Х. Арутюнов. – К. : КНЕУ, 2009. – 178 с.
2. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: підруч. / М. Т. Білуха. – К. : АБУ, 2009. – 480с.
3. Будко В. В. Філософія науки : учеб. пособ. / В. В. Будко. – Харьков: Консум, 2009. – 268 с.
4. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: [наук. посіб.] / Крушельницька О. В. – К. : Кондор, 2009. – 192с.
5. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій / О. В. Кустовська. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 124 с.
6. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний. – 2-ге вид., перероб. і доп.– К.: КНЕУ, 2007. – 390с.
7. Основи наукових досліджень: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей / За ред. В. С. Марцина. – Л. : Ромус-Поліграф, 2006 – 128 с.
8. Рекомендації із добросовісної практики наукових публікацій // Морфологія. – 2010, Т. І. – №3. – 101-105.
9. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: підруч. / Д. М.Стеченко, О. С. Чмир. – К. : Знання, 2009. – 309 с.

- 10.Тарасевич В. М. Про філософію і методологію фундаментальної економічної науки / В. М. Тарасевич // Вопросы экономики. – 2007. – № 5. – С.100-108.
- 11.Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця: посіб. / А. М. Черній. – 2-ге видання. – К. : Арістей, 2005. – 232 с.
- 12.Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підруч. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання –Прес, 2007. – 296с.

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ:

АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ ТА ДОСЛІДНИЦЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

1. Верховна Рада – www.rada.gov.ua
2. Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua
3. Міністерство економіки – www.me.gov.ua
4. Міністерство праці та соціальної політики – www.mlsp.kiev.ua
5. Міністерство фінансів – www.minfin.gov.ua
6. Міністерство промислової політики – www.industry.gov.ua
7. Державний комітет статистики – www.ukrstat.gov.ua
8. Фонд державного майна – www.spfu.gov.ua
9. Державна податкова адміністрація – www.sta.gov.ua
10. Агентство гуманітарних технологій – <http://www.aht.org>.
11. Міжнародний інститут бізнесу – <http://www.iib.com.ua>
12. Міжнародний інститут порівняльного аналізу – <http://www.icaei.org.ua>
13. Міжнародний центр перспективних досліджень – www.icps.kiev.ua
14. Національна Академія наук України – <http://www.nas.gov.ua>
15. Торгово-промислова палата України – <http://www.ucci.org.ua>
16. Українська асоціація інвестиційного бізнесу – <http://www.uaib.com.ua/>
17. Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова – <http://www.uceps.com.ua>
18. Український центр післяприватизаційної підтримки підприємств – <http://www.ucpps.kiev.ua>
19. Центр антикризових досліджень – <http://www.anticrisis.come.to>
20. Центр інновацій та розвитку – <http://www.ngoukraine.kiev.ua/ids/>
21. Центр стратегічних розробок – <http://www.ln.com.ua>
22. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського – www.nbu.gov.ua
23. Державна науково-технічна бібліотека України – www.gntb.n-t.org/
24. «Голос України» Газета Верховної Ради України – www.uamedia.visti.net/golos

ЗАРУБІЖНІ ТА МІЖНАРОДНІ ЦЕНТРИ ТА ДОСЛІДНИЦЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Аналитический центр «Онлайн Россия» – <http://www.ancentr.ru>
2. Бюро экономического анализа (Россия) – <http://www.beafnd.org/russian>
3. Экспертный институт (Россия) – <http://www.exin.ru>
4. Институт мировой экономики и международных отношений – www.isn.ruh.ru/imemo/index2.htm
5. Світовий банк – <http://www.worldbank.org/>
6. Європейська комісія (EU) – <http://www.europa.eu.int/>
7. Українсько-європейський консультативний центр (UEPLAC); Ukrainian Economic Trends - <http://www.ueplac.kiev.ua/>
8. Світові Web-ресурси з економіки, Steve Gardner, Baylor University – hsb.baylor.edu/html/gardner/RESORS.HTM
9. Centre for Social and Economic Research (CASE) – <http://www.case.com.pl/indexen.html>
10. Український медіа-сервер (ЗМІ - преса, радіо, телебачення, органи законодавчої та виконавчої влади) – <http://www.vlada.kiev.ua/usm>